



Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.kiesraad.nl

Eerste Kamer der Staten-Generaal
De voorzitter, mevrouw dr. M.L. Vos
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

Inlichtingen
kiesraad@kiesraad.nl

Aantal bijlagen
1

Datum 11 maart 2026
Onderwerp Jaarverslag Kiesraad 2025

Geachte voorzitter,

Hierbij stuur ik uw Kamer ter informatie het Jaarverslag 2025 van de Kiesraad.

Met vriendelijke groet,

Wim Kuijken, voorzitter Kiesraad
Hans Klok, secretaris-directeur Kiesraad

Kiesraad

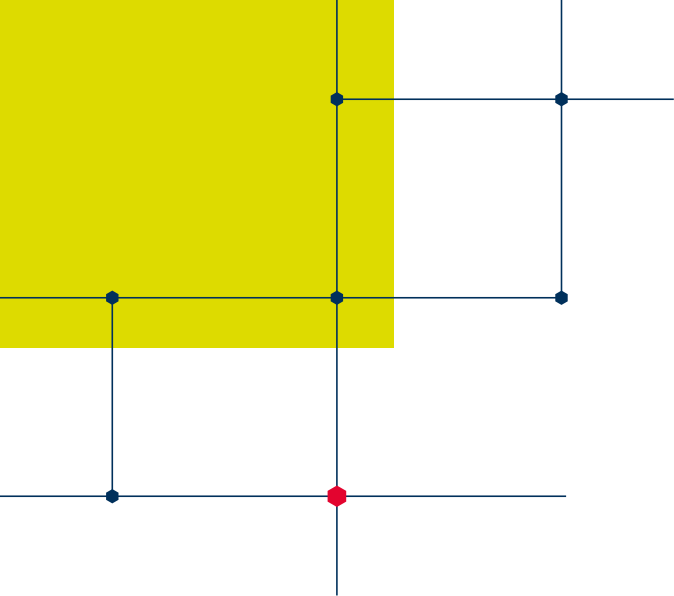


Jaarverslag 2025

Foto: Erik Jansen Fotografie

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3			
01	Organisatie	5	05	Onderzoeken en adviezen	22
02	Tweede Kamerverkiezing	9	06	Samenwerkingen en internationale contacten	25
03	Ondersteuning van de verkiezingsketen	13	07	Rechtszaken, klachten en WOO-verzoeken	30
04	Data en technologie	17	08	Financiën	31



Voorwoord

Verkiezingen vormen de basis van onze democratie. Ze zijn het moment waarop kiezers hun stem laten horen en invloed uitoefenen op de koers van hun samenleving. Aan de verkiezingen ligt in Nederland een doordacht en robuust proces ten grondslag, nauwkeurig beschreven in de Kieswet. De verschillende waarborgen zorgen voor een eerlijk, transparant en controleerbaar proces.

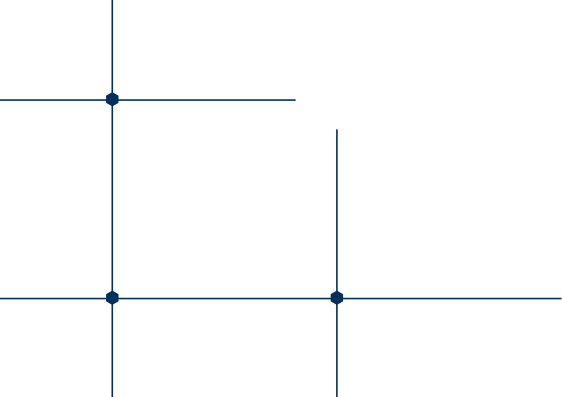
Verkiezingen worden voor alle betrokkenen steeds meer een structurele taak. Vrijwel ieder jaar zijn er verkiezingen, voor een of meerdere van onze bestuurslagen. Dat betekent iets voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), als stelselverantwoordelijke. Voor ons als Kiesraad. Maar vooral ook voor gemeenten. Het organiseren van verkiezingen is niet meer iets wat je 'erbij' doet, een tijdelijk project, maar vraagt vrijwel permanent aandacht van medewerkers van gemeenten. Dit is onderwerp van ons overleg met gemeenten.

Tussentijdse Tweede Kamerverkiezing

2025 zou een jaar zonder verkiezing zijn. Medewerkers van gemeenten en van de Kiesraad waren volop bezig met de voorbereidingen voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026. Begin juni viel echter het kabinet en werd besloten tot een Tweede Kamerverkiezing, die zou plaatsvinden op 29 oktober. Ook deze verkiezing is weer goed verlopen en heeft geleid tot een betrouwbare uitslag. Ik spreek ook in dit jaarverslag graag mijn waardering uit voor iedereen die hieraan heeft bijgedragen.

Snellere tussentijdse Tweede Kamerverkiezing

De Kiesraad begrijpt de roep uit de samenleving om een vervroegde Tweede Kamerverkiezing eerder te kunnen organiseren. De Tweede Kamer nam hierover een motie aan. De Kiesraad ziet hiertoe mogelijkheden. Daarvoor is het wel nodig dat er keuzes worden gemaakt en wordt geïnvesteerd in het structureel voorbereid zijn op verkiezingen. Eind 2025 heeft de Kiesraad hierover een eerste advies uitgebracht: 'Sneller naar de stembus bij tussentijdse verkiezingen'. In 2026 doen we, samen met onze partners in het verkiezingsproces, een uitvoeringstoets om te adviseren welke concrete maatregelen nodig zijn om binnen drie maanden tussentijdse verkiezingen te kunnen organiseren.



Ontwikkeling naar verkiezingsautoriteit

Per 1 januari 2026 trad de Wet kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces (Wkuv) in werking. Deze wet geeft de Kiesraad een kwaliteitsbevorderende rol en kwaliteitsbewakende bevoegdheden bij verkiezingen. De Wkuv is de laatste van 3 wetten die de Kiesraad nieuwe taken en bevoegdheden geven.

Sinds 1 januari 2023 geldt de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV) en sinds 1 augustus 2025 geldt de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen (Wpv).

Uit de ZBO-evaluatie die op verzoek van het ministerie van BZK is uitgevoerd, blijkt dat er veel waardering is voor de manier waarop de Kiesraad zich heeft voorbereid op deze nieuwe taken en bevoegdheden. De Kiesraad heeft de afgelopen jaren een grote ontwikkeling doorgemaakt. Het is goed om te lezen dat deze veranderingen positief worden ontvangen.

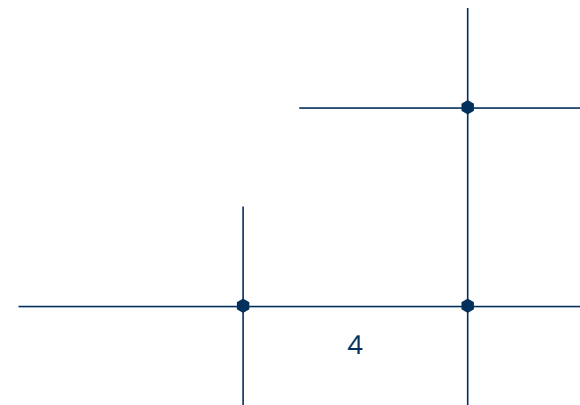
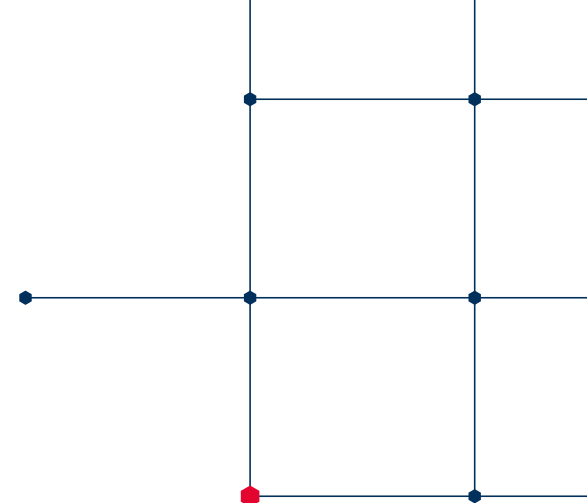
Samenstelling Kiesraad

Per 1 december 2025 heeft Laetitia Griffith de Kiesraad verlaten. We danken haar voor haar betrokkenheid en inbreng in de afgelopen jaren binnen de Kiesraad. Per 1 januari 2026 is zij opgevolgd door Flora Lagerwerf-Vergunst. Met haar juridische kennis en ervaring voegt zij nuttige expertise toe aan de samenstelling van de Raad en aan de onafhankelijke en onpartijdige uitoefening van onze wettelijke taken.

Vrijwilligers in het verkiezingsproces

Bij de organisatie van verkiezingen zijn tienduizenden vrijwilligers betrokken. Zij zijn stembureaulid, voorzitter van een stembureau of teller. Dat iedereen mee kan helpen bij de verkiezingen is een groot goed. Door er zelf aan mee te werken, zien mensen hoe het proces in elkaar zit en wat er allemaal gebeurt om te zorgen voor een goed en eerlijk verloop. Dit vergroot het vertrouwen in het verkiezingsproces. In dit Jaarverslag vindt u interviews met enkele van deze vrijwilligers.

Wim Kuijken
Voorzitter Kiesraad



Organisatie

De Kiesraad is de onafhankelijke autoriteit in Nederland op het gebied van verkiezingen. De missie, visie en kernwaarden van de Kiesraad liggen ten grondslag aan het werk van de Kiesraad en het bureau van de Kiesraad.

Missie	In Nederland kan iedereen de uitslag van verkiezingen vertrouwen
Visie	De Kiesraad staat voor een eerlijk, transparant en controlebaar verkiezingsproces
Kernwaarden	Gezaghebbend, onpartijdig en alert

De Kiesraad heeft de volgende wettelijke taken:

- De Kiesraad is het centraal stembureau bij de verkiezingen van de Eerste en Tweede Kamer en van de Nederlandse leden van het Europees Parlement. Bij deze verkiezingen vervult de Kiesraad taken op het gebied van registratie, kandidaatstelling, uitslagvaststelling en benoemingen.
- De Kiesraad geeft de regering en het parlement gevraagd en ongevraagd advies.
- De Kiesraad bevordert de kwaliteit van de uitvoering van verkiezingen door gemeenten te ondersteunen bij de uitvoering van hun taken. Vanaf 2026 krijgt de Kiesraad ook een kwaliteitsbewakende rol.

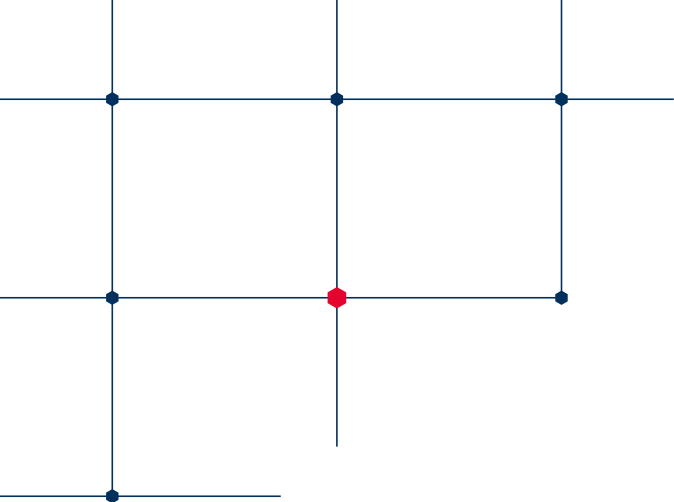
- De Kiesraad is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen, de betrouwbare werking en de beveiliging van de programmatuur die in de hele verkiezingsketen wordt gebruikt bij het berekenen en vaststellen van verkiezingsuitslagen. Het gebruik van deze programmatuur is verplicht voor gemeenten.
- De Kiesraad beheert de Databank Verkiezingsuitslagen met (historische) verkiezingsuitslagen.

De Kiesraad heeft de volgende niet-wettelijke taken:

- De Kiesraad ontwikkelt en beheert de verkiezingssoftware die gebruikt wordt voor de kandidaatstelling.
- De Kiesraad biedt kennis en informatie over kiesrecht en verkiezingen.
- De Kiesraad verstrekt de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State inlichtingen over kiesrechtelijke geschillen waarbij de Kiesraad niet zelf partij is.

Leden Kiesraad

De Kiesraad bestaat uit 7 leden, die voor een periode van 4 jaar bij Koninklijk besluit zijn benoemd. De Kiesraad volgt de good governance code en gaat uit van de mogelijkheid van één herbenoeming van 4 jaar.



Ter verbetering van de informatiehuishouding is gewerkt aan het opzetten van een nieuwe structuur in het document- en management-systeem Digidoc. Ook zijn er nieuwe afspraken gemaakt voor e-mailarchivering en het gebruik en archiveren in verschillende systemen. De bestaande processen waarin de taken van de Kiesraad als centraal stembureau (CSB) zijn beschreven, zijn na de Tweede Kamerverkiezing geëvalueerd en aangepast. Dit zorgt voor een goede borging van een van de basistaken van de Kiesraad.

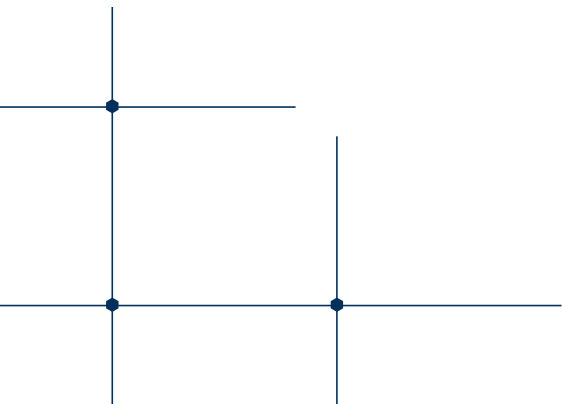
Informatiebeveiliging

De Kiesraad besteedt veel aandacht aan informatiebeveiliging en compliance. In 2025 is de basis verder op orde gebracht met een visie, meerjarenstrategie, beleid, en kaders voor softwareontwikkeling. Daarnaast is een onderzoek uitgevoerd naar het IT-leverancierslandschap van de Kiesraad en is een interne bewustwordingscampagne georganiseerd rondom informatiebeveiligingsaspecten van het inkoopproces.

ZBO-evaluatie

Het ministerie van BZK heeft in 2025 een ZBO-evaluatie laten uitvoeren naar de Kiesraad, over de jaren 2020 t/m 2024. De onderzoekers concluderen onder meer dat de Kiesraad zijn wettelijke taken met hoge zorgvuldigheid heeft uitgevoerd en daarmee aantoonbaar bijdroeg aan betrouwbare en transparante verkiezingen. Ook is er veel waardering voor de manier waarop de Kiesraad invulling geeft aan zijn nieuwe taken en bevoegdheden.

Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) worden in principe eens per 5 jaar geëvalueerd. Voor de Kiesraad was dit de eerste evaluatie. De evaluatie kwam op een mooi moment, nu de Kiesraad in de afgelopen jaren nieuwe taken en verantwoordelijkheden heeft gekregen. De aanbevelingen gaan vooral over het continueren van de ingezette lijnen. De Kiesraad zal zich hier de komende jaren voor inzetten. Een aanbeveling uit het rapport om monitoring en verantwoording beter te expliciteren in beleid wordt in 2026 opgepakt.



Ontwikkeling van de Kiesraad tot verkiezingsautoriteit

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan wat 'de transitie van de Kiesraad' heette. De Kiesraad kreeg nieuwe taken en verantwoordelijkheden, op basis van 3 nieuwe wetten. Sinds 1 januari 2023 geldt de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV). Deze wet geeft de Kiesraad meer controlerende taken als het gaat om het vaststellen van de uitslag van landelijke verkiezingen.

Sinds 1 augustus 2025 geldt de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen (Wpv). Hiermee is de Kiesraad nu verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen, de betrouwbare werking en de beveiliging van de programmatuur die in de hele verkiezingsketen wordt gebruikt bij het berekenen en vaststellen van verkiezingsuitslagen en de zetelverdeling. Gemeenten zijn verplicht om deze programmatuur te gebruiken.

De Wet kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces (Wkuv) treedt per 1 januari 2026 in werking en geeft de Kiesraad een kwaliteitsbevorderende rol en kwaliteitsbewakende bevoegdheden bij verkiezingen. De Kiesraad ondersteunt gemeenten bij de organisatie van verkiezingen, bewaakt de kwaliteit tijdens de verkiezingen en evalueert na afloop van de verkiezingen. Ook wordt de wettelijke adviestaak van de Kiesraad uitgebreid.

Met deze 3 wetten is de Kiesraad versterkt in zijn rol als 'verkiezingsautoriteit', zoals benoemd in de wetten. In de afgelopen jaren is door het hele bureau van de Kiesraad gewerkt aan de voorbereiding en deels tegelijkertijd de uitvoering hiervan. Met elkaar en met onze ketenpartners hebben we gezocht naar hoe we onze nieuwe taken en verantwoordelijkheden het beste kunnen invullen, het verkiezingsproces ondersteunend.

Uit de ZBO-evaluatie en uit de evaluatieonderzoeken die we na iedere verkiezing laten uitvoeren blijkt dat onze ontwikkeling is gezien én wordt gewaardeerd. We zijn trots op waar we nu staan als Kiesraad en zetten ons in om dit de komende jaren te bestendigen.

Ook qua personele invulling is er veel veranderd de afgelopen jaren. Het bureau is uitgebreid met nieuwe medewerkers. We hebben nu een stevig team staan, waarbij we zien dat het continu werken aan verbetering van het verkiezingsproces ons allen bindt. De komende jaren geven we als bureau verder vorm en inhoud aan de uitvoering van onze verschillende taken. Ieder draagt hieraan zijn steentje bij, vanuit zijn of haar eigen discipline. Met elkaar zorgen we ervoor dat het verkiezingsproces eerlijk, transparant en controleerbaar is, nu en in de toekomst.

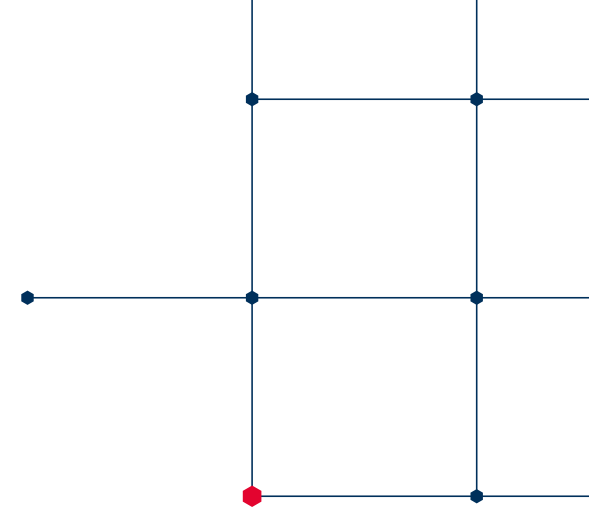
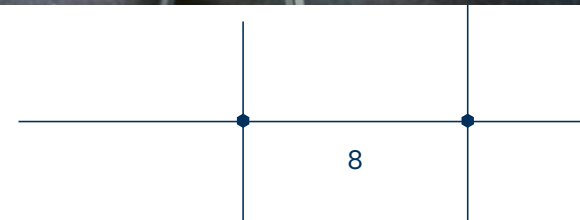


Foto: Erik Jansen Fotografie



Tweede Kamerverkiezing

Voor de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing op 29 oktober 2025 was de Kiesraad het centraal stembureau en voerde als zodanig taken uit op het terrein van registratie, kandidaatstelling en uitslagvaststelling.

Registraties aanduidingen en logo's

De Kiesraad registreerde 27 aanduidingen in het register voor Tweede Kamerverkiezingen. Bij 23 van deze aanduidingen werd ook een logo geregistreerd. Daarnaast werd bij 6 reeds geregistreerde aanduidingen een (nieuw) logo geregistreerd. In totaal waren er voor de Tweede Kamerverkiezing 54 aanduidingen van politieke groeperingen geregistreerd.

In het register voor de verkiezingen van het Europees Parlement zijn 4 nieuwe aanduidingen geregistreerd. Bij 3 van deze aanduidingen is ook een bijbehorend logo geregistreerd.

In het register voor Eerste Kamerverkiezingen werden geen nieuwe aanduidingen geregistreerd.

Schrappingen

Uit het register voor Tweede Kamerverkiezingen zijn 26 aanduidingen geschrapt. Dit waren aanduidingen waarvoor bij de Tweede Kamerverkiezing geen geldige kandidatenlijst is ingeleverd.

Kandidaatstelling

32 partijen leverden kandidatenlijsten in bij de Kiesraad. 16 partijen hadden herstelbare verzuimen. Niet al deze verzuimen zijn hersteld. In totaal zijn van 5 partijen de kandidatenlijsten ongeldig verklaard.

Uiteindelijk namen 27 politieke partijen deel aan de Tweede Kamerverkiezing op 29 oktober 2025. Op de lijsten stonden in totaal 1.166 kandidaten. 18 partijen namen deel in alle 20 kieskringen. De overige 9 partijen namen deel in een aantal kieskringen.

Uitslagvaststelling

De Kiesraad stelde op 7 november de officiële uitslag van de Tweede Kamerverkiezing vast.

Het opkomstpercentage was 78.3%. Van de 13.589.128 kiesgerechtigden brachten 10.640.324 hun stem uit.

Van de 27 partijen die deelnamen aan de verkiezing, kregen 15 partijen voldoende stemmen voor een of meerdere zetels in de Tweede Kamer. 5 kandidaten zijn met voorkeursstemmen benoemd die anders niet gekozen waren.

Kiesgerechtigden	13.589.128
Uitgebrachte stemmen	10.640.324 (Opkomst: 78.3%)
Geldige stemmen	10.571.990 (99,35%)
Blanco stemmen	40.128 (0,37%)
Ongeldige stemmen	28.206 (0,26%)
Stemmen per volmacht	991.649 (9,3%)

Het aantal Nederlanders in het buitenland dat als kiezer geregistreerd stond, was 133.589. Daarvan brachten 86.894 kiezers (65%) in het buitenland een (geldige) briefstem uit.

Benoemingen

De Kiesraad benoemt nieuwe leden wanneer er vacatures ontstaan in de Eerste Kamer, de Tweede Kamer en het Europees Parlement. Naast reguliere benoemingen kan er ook tijdens de zittingsperiode een vacature ontstaan. De Kiesraad benoemt voor deze ontstane vacatures ook kandidaten.

Benoemingen Tweede Kamer

In 2025 heeft de verkiezing voor de Tweede Kamer plaatsgevonden, waarna op basis van de verkiezingsuitslag kandidaten zijn benoemd. Dit betrof de benoeming van 150 leden. 2 leden zijn benoemd na het vaststellen van de verkiezingsuitslag, nadat 2 kandidaten hun benoeming tot lid niet wensten aan te nemen.

In 2025 werden 15 Tweede Kamerleden benoemd in een niet-reguliere benoeming. Dit waren alle benoemingen in tussentijdse vacatures.

Benoemingen Eerste Kamer

In de Eerste Kamer vonden 6 benoemingen plaats. Dit waren alle tussentijdse vacatures.

Benoeming Europees Parlement

In het Europees Parlement benoemde de Kiesraad 1 lid in een tussentijdse vacature.

Aantal tussentijdse en tijdelijke benoemingen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Tweede Kamer	16	15	9	15	26	24	21	15
Eerste Kamer	11	10	6	19	5	5	3	6
Europees Parlement	0	2	3	4	1	1	1	1
Totaal	27	27	18	38	32	30	25	22

Experiment nieuwe stembiljet

Tijdens de Tweede Kamerverkiezing is het experiment met een nieuw stembiljet vervolgd in de 5 gemeenten die ook meededen met het experiment bij de Europees Parlementsverkiezing in 2024 (EP24): Alphen aan den Rijn, Boekel, Borne, Midden-Delfland en Tynaarlo. Leden van de Raad zijn in enkele gemeenten gaan kijken hoe het experiment verliep.



Foto: Erik Jansen Fotografie

Het nieuwe stembiljet voorziet in een grote behoefte. Een kleiner, handzaam stembiljet vergemakkelijkt in veel opzichten het stem- en telproces. De reacties op het nieuwe stembiljet van kiezers, gemeenten en vrijwilligers op het stembureau en bij het tellen zijn positief.

De cijfers laten positieve tendensen zien, met name minder ongeldige stemmen dan bij EP24. Hierbij is wel een kanttekening te plaatsen. Een belangrijk deel van de ongeldige stemmen bij EP24 kwam voort uit de keuze voor een te hoog (niet bestaand) kandidaatsnummer. Dit werd versterkt door het feit dat veel kiezers (waarschijnlijk onbedoeld) hetzelfde kandidaatsnummer als het lijstnummer aankruisen. Doordat er deze keer geen grotere partijen waren met een lijstnummer hoger dan het aantal kandidaten was dit effect kleiner. Los hiervan vormt het aankruisen van een te hoog kandidaatsnummer ook nu een deel van de ongeldige stemmen. Naar aanleiding van EP24 heeft de Kiesraad de minister daarom in overweging gegeven om die stemmen toe te rekenen aan de lijsttrekker. Dat advies is (nog) niet opgevolgd.

Het experiment wordt vervolgd bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2026. Dan doen er 11 gemeenten mee.

Interview: verkiezingsvrijwilliger Hester (Amersfoort)

Al van jongs af aan ging ik met mijn ouders mee als ze gingen stemmen. Het heeft me altijd geïntrigeerd; wat doen die mensen nou achter dat tafeltje? Hoe worden de stemmen geteld? Ik woon tegenover een school waar altijd een stembureau is. Ik was heel nieuwsgierig hoe het er allemaal aan toe gaat. In 2025 besloot ik hierom om me een keer op te geven als stembureaulid. Het viel me op hoe snel het vol was; je kon je vanaf 18.00 uur aanmelden. Ik keek om 18.30 uur en toen was er nog maar 1 plekje!

Verantwoordelijke taak

Het werk dat we op een stembureau doen is heel belangrijk voor de democratie. Dat voel je dan ook. Vooraf krijg je een cursus waarbij het duidelijk wordt hoe verantwoordelijk deze taak is. Op de dag zelf merk je dat ook. Door die verantwoordelijkheid ben je de hele dag zeer gefocust. Ik heb wel geleerd dat ik een volgende keer de dag na verkiezingsdag een rustige dag houd; na een dag stembureaulid zijn en tellen was ik helemaal versleten!

Veel verschillende mensen

Op een dag in het stembureau zie je veel verschillende mensen. Dat vind ik zo leuk! Van jongeren die net 18 geworden zijn tot een oudere heer die het allemaal maar ingewikkeld vond worden. Heel divers. Het viel me op dat er best wat mensen een

beetje nerveus waren en het toch wat spannend vonden. Die stonden dan bijvoorbeeld met een nog dichte envelop met stempas aan het bureau, of met 4 identiteitsbewijzen omdat ze niet wisten welke beter was. Met die mensen knoopte ik dan even een kort gesprekje aan om de spanning wat weg te nemen. Ik vind het belangrijk om de mens achter het stembiljet aandacht te geven. Ook als ik op een identiteitsbewijs iets opvallends zag staan maakte ik een kort praatje. Als iemand net 18 was geworden bijvoorbeeld, of dezelfde verjaardag had als ik. Een kleine moeite om mensen een positieve stem-ervaring te geven.

Het tellen is magisch

En dan gaat de stembus open, worden alle tafels op een bepaalde manier geordend en ga je volgens een vast stramien tellen. Het is magisch om de stapels met stembiljetten te zien groeien. Je zit in een soort bubbel met zijn allen waarin je heel druk bezig bent met de verkiezingsuitslag. Toen de voorzitter van het stembureau verrast meldde dat Timmermans aftrad, gaf dat reuring en het besef 'ja, met die verkiezingen zijn wij hier nu ook bezig'. Een mooi realisatiemoment van het belang van ons werk. Het viel me ook op dat er mensen kwamen kijken bij het tellen. Goed om te zien dat het een open proces is en dat mensen die interesse ook hebben!



Ondersteuning van de verkiezingsketen

De basis voor de ondersteuning die de Kiesraad gemeenten biedt bij de organisatie van verkiezingen ligt in de Wet kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces (Wkuv). Deze wet is op 1 januari 2026 ingegaan.

Deze wet geeft de Kiesraad een kwaliteitsbevorderende rol bij verkiezingen, gebaseerd op 3 pijlers:

1. Ondersteunen van de organisatie van verkiezingen (ondersteuning, instructies, kwaliteitsstandaarden en het vaststellen van modellen) *voorafgaand* aan een verkiezing.
2. Waarnemen van de kwaliteit en indien nodig bijsturen (om de kwaliteit te bevorderen) *tijdens* een verkiezing.
3. Beoordelen van het verloop van de verkiezing (via een rapportage en advies aan het vertegenwoordigend orgaan) *na* een verkiezing.

Samenwerkingsplan

De invulling van deze verschillende rollen is afgestemd met ketenpartners zoals de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Nederlandse Vereniging Van Burgerzaken (NVVB) en Unie van Waterschappen (UvW). Ook is input opgehaald in rondetafelgesprekken met burgemeesters, gemeentesecretarissen en projectleiders van een aantal gemeenten. De afspraken zijn vastgelegd in een samenwerkingsplan.

Dit samenwerkingsplan beschrijft hoe de Kiesraad de verschillende taken en bevoegdheden invult, zoals het opstellen van instructies en kwaliteitsstandaarden, het geven van een procesaanwijzing aan stembureaus en het opstellen van een rapportage van bevindingen. De Kiesraad heeft dit eind 2025 vastgesteld.

Voor elke verkiezing of verkiezingen die tegelijkertijd plaatsvinden, publiceert de Kiesraad ook een uitvoeringsplan. Hierin staan de plannen van de Kiesraad voor een specifieke verkiezing. Het uitvoeringsplan voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 is eveneens eind 2025 vastgesteld.

Samenwerking met gemeenten

De Kiesraad heeft de Toolkit Verkiezingen van het ministerie van BZK overgenomen. Deze is geheel opnieuw ontworpen en ingericht en is nu te vinden op www.kiesraad.nl. Deze nieuwe toolkit zou in het najaar van 2025 online komen, gericht op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Door de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing

is de toolkit aangepast voor deze verkiezing en in augustus 2025 beschikbaar gesteld voor gemeenten. Veel van de instructiematerialen zijn hiervoor herzien.

Op het NVVB-jaarcongres in april was de Kiesraad aanwezig met een stand en workshops. Gemeenten konden hier al een voorproefje krijgen van de nieuwe toolkit en de nieuwe uitslagensoftware Abacus. De workshop diende als eerste voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen. Hiervoor organiseerden we in juni nog 2 landelijke bijeenkomsten. Verdere geplande fysieke instructiebijeenkomsten voor gemeenten konden vanwege de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing niet doorgaan. In plaats hiervan zijn in december 2025 en januari 2026 webinars gehouden.

Ter ondersteuning van de organisatie van de Tweede Kamerverkiezing zijn in september en oktober samen met BZK inloopspreekuren georganiseerd voor gemeenten.

De Kiesraad ontwikkelde diverse instructiematerialen voor de nieuwe taken die gemeenten krijgen bij de gemeenteraadsverkiezingen, voortkomend uit de NPVV. Dit gaat met name om het proces van registratie en kandidaatstelling en de uitslagvaststelling.

Medewerkers van de Kiesraad zijn in 2025 op bezoek geweest bij circa 16 gemeenten. De focus lag in 2025 op gemeenten waar sprake is van gemeentelijke samenwerking bij verkiezingen. Door de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing zijn in de tweede helft van 2025 geen gemeentebezoeken uitgevoerd. Wel heeft in het kader van de voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezing overleg plaatsgevonden met de hoofdstembureaus. Met de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht vond regulier overleg plaats.

Nadere kennismaking met leveranciers

Gemeenten zijn voor veel producten in het verkiezingsproces afhankelijk van leveranciers. Denk aan het drukken van stempassen en stembiljetten en het leveren van e-learnings en apps. In het kader van de evaluatie van TK25 heeft de Kiesraad een bijeenkomst georganiseerd met deze leveranciers.

Kwaliteitsstandaarden

Ter voorbereiding op de nieuwe bevoegdheid om kwaliteitsstandaarden op te stellen heeft de Kiesraad in 2025 kwaliteitsbeleid ontwikkeld en een leidraad voor het opstellen van kwaliteitsstandaarden. Het eerste onderwerp dat hiervoor is uitgewerkt was het aantal stemlokalen. Bij nader inzien bleek dit onderwerp minder geschikt voor een kwaliteitsstandaard, vanwege de grote verschillen die er zijn tussen gemeenten. In plaats daarvan is samen met gemeenten een stappenplan opgesteld voor het bepalen van voldoende goed bereikbare stemlokalen, rekening houdend met lokale omstandigheden.





Foto: Kiesraad

Kwaliteitsbewaking

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 heeft de Kiesraad voor het eerst kwaliteitsbewakende taken. Hoe de Kiesraad deze gaat invullen is in 2025 nader uitgewerkt, onder meer in overleg met gemeenten in het kader van het samenwerkingsplan. Ook is bij de Tweede Kamerverkiezing intern met de kwaliteitsbewakende leden van de Kiesraad geoefend met het duiden en beoordelen van (mogelijke) onregelmatigheden. Deze oefening heeft veel nuttige informatie opgeleverd voor de verdere uitwerking van deze nieuwe taak in 2026.

Informatiepunt Verkiezingen

Bij het Informatiepunt Verkiezingen kunnen kiezers, gemeenten, politieke partijen en anderen terecht met vragen over kiesrecht en verkiezingen.

Als gevolg van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden van de Kiesraad worden er meer en andersoortige vragen gesteld aan het Informatiepunt Verkiezingen. Om hier goed op in te kunnen spelen is medio 2025 gestart met een nieuwe interne werkwijze. De medewerkers van het Informatiepunt beantwoorden eenvoudigere vragen in beginsel zelf. Ingewikkeldere vragen of vragen waarvoor bepaalde expertise nodig is, worden beantwoord door collega's van de Kiesraad. Ter ondersteuning van deze werkwijze is nieuwe tooling aangeschaft en geïmplementeerd. Het informatiepunt is voortaan gedurende het hele jaar beschikbaar in plaats van alleen rondom verkiezingen.

Interview: verkiezingsvrijwilliger Kika (Utrecht)

Ik ben al een paar jaar actief als vrijwilliger op verschillende stembureaus. Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 2025 was ik plaatsvervangend-stembureau-voorzitter in een woonzorgcentrum in Utrecht.

Verschillende rollen

Ik ben gestart als stembureau-lid en ondertussen plaatsvervangend voorzitter. In de praktijk verschillen de rollen niet erg veel van elkaar, behalve dat je de eindverantwoordelijkheid hebt wanneer de voorzitter even pauze heeft. En de voorzitter en plv voorzitter zijn de enige die de tablet gebruiken bij het scannen van de stempassen; dus dat is wel concreet een andere werkzaamheid.

Nuttig vrijwilligerswerk

Ik ben dit gaan doen omdat het voor mij heel belangrijk is dat iedereen in Nederland kan stemmen. Het is een groot goed dat dat hier kan! Het is nuttig vrijwilligerswerk waarbij ik ook nog eens veel verschillende mensen spreek. En de sfeer is altijd goed en positief. Iedereen zit er met een gezonde drive. Dat maakt dit ook heel leuk om te doen.

Het eerste stembureau waar ik zat was ook een woonzorgcentrum. Daar liep een kat rond. Je merkte dat veel kiezers flauwe opmerkingen maakten over dat die kat ze zou beïnvloeden om op Partij voor de Dieren te stemmen. Gewoon als flauwe grappen, zonder dat er echt een politieke lading aan zat. Dat soort luchtigheid en gezelligheid is er vaak te vinden, ondanks de serieuze rol die we daar eigenlijk hebben.

Je ontdekt leuke dingen

Je ziet op zo'n dag veel verschillende mensen van verschillende achtergronden. Daarmee kom je ook allerlei uitzonderingen tegen. Zo heb ik ontdekt dat bij veel mensen die hun ID-bewijs hebben laten omzetten vanuit een andere nationaliteit, er geen geboortedatum op hun ID-kaart staat. In plaats daarvan staan er x-jes. Om te bepalen of de kiezer de eigenaar is van de stempas kijk je dan dus alleen naar de naam en de foto. Dat wist ik nog niet, dus het is ook nog eens heel leerzaam werk.



Data en technologie

OSV2020

Bij de verkiezingen maken politieke partijen, gemeenten, hoofdstembureaus en centraal stembureaus gebruik van Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV2020) voor de kandidaatstelling en de berekening van de uitslag.

Terwijl de Kiesraad bezig is de verkiezingssoftware te vernieuwen, is het contract met de leverancier van OSV2020 verlengd tot de vernieuwde software gereed en volledig inzetbaar is. Ook heeft de Kiesraad met de leverancier afspraken gemaakt om de eerstelijnsupport te verplaatsen naar de Kiesraad. Dit past bij de intentie van de Kiesraad om zoveel mogelijk 1 loket te bieden voor ondersteuning aan uitvoerende partijen binnen het verkiezingsproces.

Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 2025 heeft OSV2020 zonder noemenswaardige problemen de partijen binnen het verkiezingsproces ondersteund in zowel de fase van kandidaatstelling als uitslagvaststelling.

Ontwikkeling software Abacus

De Kiesraad ontwikkelt een nieuw softwareprogramma voor de berekening van de uitslag van de verkiezingen: Abacus, software voor verkiezingsuitslagen en zetelverdeling.

Het programma telt uitslagen bij elkaar op en berekent de zetelverdeling. Abacus vervangt de module Uitslagvaststelling van het programma Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV2020) dat sinds 2020 wordt gebruikt.

De software wordt ontworpen en gebouwd door de Kiesraad zelf, in nauwe samenspraak met gebruikers, met name mensen bij gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen op de eilanden.

In lijn met de kernwaarden transparantie en controleerbaarheid is de volledige ontwikkeling van Abacus openbaar. Naast de broncode en projectdocumentatie is ook de voortgang, planning en historie voor iedereen in te zien. De ontwikkeling is te volgen via [de Github pagina van Abacus](#).

In 2025 is Abacus gereed gemaakt om tijdens de gemeenteraadsverkiezingen te kunnen worden ingezet. Er wordt ingezet op een eerste gecontroleerde kleinschalige inzet, om optimaal de gemeenten te kunnen begeleiden met de eerste inzet van Abacus. Deze intensieve begeleiding stelt de Kiesraad ook in staat optimaal gebruikerservaring op te halen, om deze mee te kunnen nemen in de verdere ontwikkeling van Abacus.

Onderzoek AC-ICT

Eind 2025 heeft het Adviescollege ICT-toetsing (AcICT) de ontwikkeling van de software uitgebreid onderzocht en heeft hierover een advies geschreven. Dit advies, de reactie hierop vanuit de Kiesraad en de reactie vanuit de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn op de website van de Kiesraad te downloaden.

De belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat na een goede start het project nu meer sturing vereist om de digitale ondersteuning van de uitslagvaststelling en zetelverdeling voor alle verkiezingstypen in 2026 al zeker te stellen. De Kiesraad neemt de adviezen uit het rapport ter harte en implementeert ze waar mogelijk in het project.

Vernieuwde software kandidaatstelling

De kandidaatstellingsprocedure is momenteel een volledig papieren proces. Daardoor kost het veel tijd en is het foutgevoelig. Eind 2025 is de Kiesraad, samen met Tweede Golf als samenwerkingspartner, gestart met de ontwikkeling van nieuwe software ter ondersteuning van de fase van registratie en kandidaatstelling.

De vernieuwde software heeft als belangrijk doel het werk van politieke groeperingen en het centraal stembureau te vergemakkelijken. Bij de ontwikkeling wordt rekening gehouden met concept wetgeving om de procedure voor kandidaatstelling verder te digitaliseren. Het contract met Tweede Golf is tot stand gekomen in een Europese aanbesteding.

De nieuwe software voor de ondersteuning van de fase van registratie en kandidaatstelling heeft als werktitel e-KS, en zal net als Abacus volledig open source worden ontwikkeld. Op de [Github pagina van e-KS](#) kan de voortgang worden ingezien en de ontwikkelde broncode en projectdocumentatie worden ingezien.

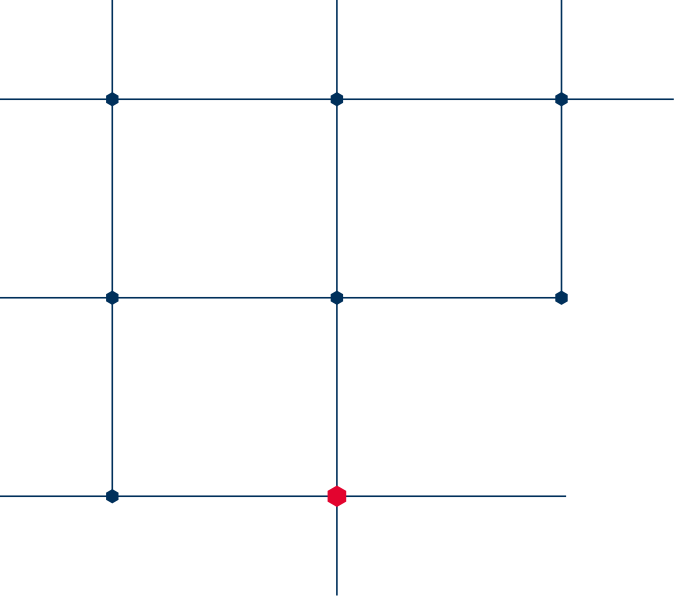


Foto: Erik Jansen Fotografie

Wet programmatuur verkiezingsuitslagen

De Wet programmatuur verkiezingsuitslagen is op 1 augustus 2025 in werking getreden.

In deze wet en onderliggende regelgeving worden de verantwoordelijkheden, kaders en vereisten omtrent de uitslagprogrammatuur vastgelegd. Deze programmatuur wordt gebruikt bij het berekenen en vaststellen van verkiezingsuitslagen. De wet stelt gebruik van de uitslagprogrammatuur verplicht en stelt eisen aan het gebruik en beheer van de programmatuur. Deels is het daarmee codificatie van staande praktijk. De Kiesraad is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen, de betrouwbare werking en de beveiliging van de uitslagprogrammatuur.

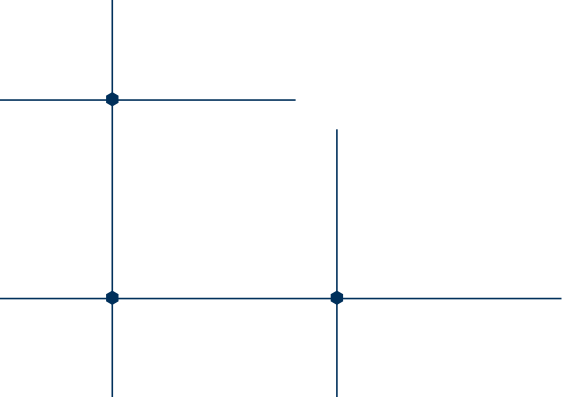


Deze wet betekent dat de Kiesraad als beheerder voorschriften opstelt voor de aansluiting en het gebruik. De Kiesraad heeft daarom samen met partners in de verkiezingsketen gewerkt aan de onderliggende regelgeving bij de wet. In samenwerking zijn de aansluit- en gebruiksvoorschriften en een samenwerkingsprotocol opgesteld, die als doel hebben het betrouwbaar en veilig gebruik van de uitslagprogrammatuur te bevorderen.

Overdrachtsplatform

De Kiesraad faciliteert als centrale voorziening het zogenaamde overdrachtsplatform, dat bestaat uit het platform Uitwisseling en het platform Teluitslagen. Het overdrachtsplatform is in 2025 verbeterd en gebruiksvriendelijker gemaakt, zowel wat betreft de *user interface* als de manier van *onboarding* van de gebruikers. Daarnaast is er functionaliteit ingebouwd om invulling te geven aan bepaalde eisen die de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen (Wpv) stelt. Gemeenten hebben bij TK25 voor het eerst hun lijst met stembureaus en een ondertekende '*Verklaring onderzoek aansluitvoorschriften*' via het overdrachtsplatform aan de Kiesraad verstrekt. Direct na TK25 is het overdrachtsplatform voorbereid en ingericht voor GR26. De programmatuur ter ondersteuning van de kandidaatsstelling (OSV-KS) is voor het eerst via het overdrachtsplatform verspreid.

EML_NL standaard



De EML_NL standaard is, mede als gevolg van de inwerkingtreding van de NPVV op 1 januari 2023, gemoderniseerd en in consultatie gegaan. De wijzigingen zorgen dat extra gegevens die resulteren uit de wijzigingen in het verkiezingsproces ook in de datastandaard opgeslagen kunnen worden. Zo kunnen in de digitale uitslagen bijvoorbeeld de oude stemwaarden opgeslagen worden bij corrigenda en wordt de keuze voor

decentrale of centrale stemopneming expliciet opgeslagen. Daarnaast is er meer ruimte ingebouwd om extra gegevens over stembureau-locaties in de EML bestanden op te slaan. De standaard is open-source ontwikkeld in overleg met een stuurgroep. Later in 2026 wordt de nieuwe EML_NL standaard van kracht.

Herijking controleprotocollen

De controleprotocollen zijn herijkt en er is onderzoek gedaan hoe de controleprotocollen aangepast kunnen worden voor niet-landelijke verkiezingen. Door het meer lokale karakter van de gemeenteraadsverkiezingen moesten de controles op opmerkelijke uitslagen verfijnd worden, aangezien er anders veel uitslagen als opmerkelijk gezien zouden worden terwijl ze dat in alle waarschijnlijkheid niet zijn. Dit betreft zowel opmerkelijke afwijkingen op lijstniveau als mogelijk verwisselde stemtotalen tussen voorkeurskandidaten. Deze herijkte controleprotocollen zijn bij GR26 van toepassing.

Databank verkiezingsuitslagen

In de databank verkiezingsuitslagen staan uitslagen van de verkiezingen voor de Eerste Kamer, Tweede Kamer, Europees Parlement, provinciale staten, gemeenteraden, herindelingen, waterschappen (sinds 2015), eilandsraden (sinds 2010), kiescolleges (sinds 2019) en van landelijke referenda. De uitslagen op lijstniveau zijn als csv-bestand en EML-bestand ook te downloaden via data.overheid.nl.

In 2025 waren de uitslagen van gemeentelijke stembureaus, hoofdstembureaus en het centraal stembureau binnen een week na vaststelling van de uitslag van de Tweede Kamerverkiezing op data.overheid.nl geplaatst, en was de uitslag inzichtelijk op de databank.

Interview: verkiezingsvrijwilliger Rob (Soest)



In 2014 zat ik voor het eerst op een stembureau. Ik begon destijds als teller, het jaar daarna was ik stembureau lid. Na enkele jaren als stembureau lid ben ik een tijdje voorzitter geweest. Een heel belangrijke rol: als voorzitter van een stembureau druk je echt een stempel op de dag. Is het meer gezellig, meer streng of iets daar tussenin? Ondertussen ben ik de jongste niet meer en passen de late avonden niet zo goed meer bij mij. Als je rond 01.00 uur klaar bent met tellen, gaat iedereen behalve de voorzitter naar huis. Die moet er dan nog voor zorgen dat alles bij de gemeente komt! Ik ben nu dan ook weer gewoon stembureau lid.

Ook heb ik de afgelopen jaren veel verschillende stembureaus gezien. Van school tot kerk. We hebben ook een stembureau in een moskee. Dat lijkt me ook een mooie omgeving om een dag te zitten.

De contacten zijn het belangrijkste

Ik zit altijd samen met mijn dochter op het stembureau. Gezien je allebei je eigen leven hebt, zie je elkaar steeds minder vaak. Zo'n dag samen is dan altijd heel waardevol! Ik heb zelf

altijd op een school gewerkt. Ondertussen ben ik met pensioen, dus dan is het extra leuk dat je op het stembureau allemaal bekenden tegenkomt. Van oud-collega's, ouders tot de oud-leerlingen die voor het eerst komen stemmen. Zo houd je toch een beetje contact.

In Soest is het ook de gewoonte dat op verkiezingsdag de burgemeester alle stembureaus bezoekt. Hij neemt dan ook echt de tijd en maakt een praatje met de kiezers en de vrijwilligers. Ook dit is altijd een heel waardevol moment.

Natuurlijk zijn er ook wel eens discussies met kiezers die zich niet kunnen vinden in de regels. Als iemand bijvoorbeeld zelf al heeft gestemd maar een uurtje later terugkomt met een vergeten volmacht, dan kan de volmachtstem niet meer worden uitgebracht. Of iemand is een document vergeten en moet weer terug naar huis. Dat levert nog wel eens een discussie op. Maar ik heb gelukkig nooit echt vervelende dingen meegemaakt. Wel vind ik het altijd heel mooi als ik bij het stembureau mag zitten bij een instelling waar mensen met een verstandelijke beperking wonen. Zij worden altijd heel

goed begeleid als ze gaan stemmen en zijn dan zo trots en voelen zich zo belangrijk. Dat vind ik altijd heel mooi om te zien.

Er zijn wat dingen veranderd

Ik ben nou 11 jaar actief als vrijwilliger op een stembureau. In die tijd zijn er wel wat dingen veranderd, al is het in grote lijnen hetzelfde gebleven. Wat er bijvoorbeeld veranderd is, is dat we voorheen een warme maaltijd kregen rond 18.00 uur. Tegenwoordig krijgen we een iets hogere vergoeding, zodat we ons eigen eten kunnen halen. Dit vanwege de vele dieetvoorkeuren en dat dat niet meer te regelen viel. Ook krijgen we nu – op mijn initiatief – tijdens het tellen rond 22.00 uur een korte pauze met iets te eten, zoals kaasblokjes. Het is iets kleins, maar daarmee wordt er wel goed voor ons gezorgd.

In 2026 doet gemeente Soest mee met het experiment met het nieuwe stembiljet. Ik ben benieuwd wat dat voor veranderingen oplevert. Hopelijk gaat het tellen hiermee sneller en foutlozer, waardoor de avonden minder lang worden. Misschien meld ik me dan weer aan als voorzitter!



Foto: Erik Jansen Fotografie

Onderzoeken en adviezen

Om verkiezingen goed te kunnen organiseren en de wettelijke en niet-wettelijke taken goed uit te kunnen voeren is kennis vereist. Niet alleen over het wettelijk kader waarbinnen verkiezingen worden georganiseerd, maar ook op het gebied van ICT, kwaliteit en uitvoering. De Kiesraad is dan ook een kennisintensieve organisatie. Die kennis benut de Kiesraad voor zijn advisering over verbeteringen in het verkiezingsproces en mogelijke aanpassingen van wet- en regelgeving.

We halen op verschillende manieren de kennis in huis op thema's die voor de Kiesraad en verkiezingen relevant zijn. Deze thema's zijn opgenomen in een onderzoeks- en kennisagenda. We borgen deze kennis.

Daarnaast is het onze ambitie deze kennis actief te delen met onze directe omgeving en iedereen die geïnteresseerd is in wat de Kiesraad doet en hoe in Nederland verkiezingen georganiseerd worden. Dit doen wij door onze kennis actief te delen en ter beschikking te stellen via onze website, het informatiepunt en tijdens uiteenlopende bijeenkomsten.

Onderzoeken

De Kiesraad doet onderzoek en laat onderzoek doen om zijn adviezen te onderbouwen en om het verkiezingsproces verder te verbeteren. Wij verrichten zelf onderzoek, werken samen

met academici en geven opdrachten aan onderzoeksbureaus. Op die manier ontwikkelen, borgen en delen wij kennis.

In 2025 hebben wij onze onderzoeksagenda bijgewerkt. De overkoepelende thema's daarin zijn:

1. de uitvoering van het verkiezingsproces
2. de inrichting van ons kiesstelsel en kiesrecht
3. de ontwikkeling en bescherming van onze democratie
4. de taken van de Kiesraad in internationaal vergelijkend perspectief
5. technologische ontwikkelingen

In het bijzonder hebben wij onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om tussentijdse verkiezingen sneller te kunnen organiseren en naar verkiezingsvrijwilligers.

Voor de evaluaties van toekomstige verkiezingen heeft de Kiesraad een Europees aanbestedings-traject afgerond. De Kiesraad is voor de periode 2025 tot en met 2032 contracten aangegaan met onderzoeksbureaus Kwink, Centerdata en Ongehinderd voor kwalitatieve en kwantitatieve evaluatieonderzoeken.

Voor de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing in oktober 2025 heeft de Kiesraad de volgende onderzoeken laten uitvoeren en zelf uitgevoerd:

- Rapport ervaringen gemeenteambtenaren (door middel van focusgroepen)
- Evaluatie onder gemeenteambtenaren (door middel van vragenlijsten)
- Evaluatie onder verkiezingsvrijwilligers (door middel van vragenlijsten)
- Meting stemlokalen
- Data-analyse

Uitgelicht: Onderzoek telverschillen

In 2025 heeft de Kiesraad onderzoek gedaan naar het telproces met als uiteindelijk doel het terugdringen van het aantal telverschillen en het aantal telfouten. We hebben onderzocht welke invloed de gebruikte telmethoden en andere omstandigheden hebben op het aantal telverschillen en telfouten. Uit dit onderzoek is gebleken dat een gestructureerde en eenduidige aanpak, training, voldoende en geschikte ruimte om te tellen alsmede een goede voorzitter/telleider van belang zijn. We streven er naar de bevindingen in 2026 uit te werken tot een kwaliteitsstandaard voor telmethoden.



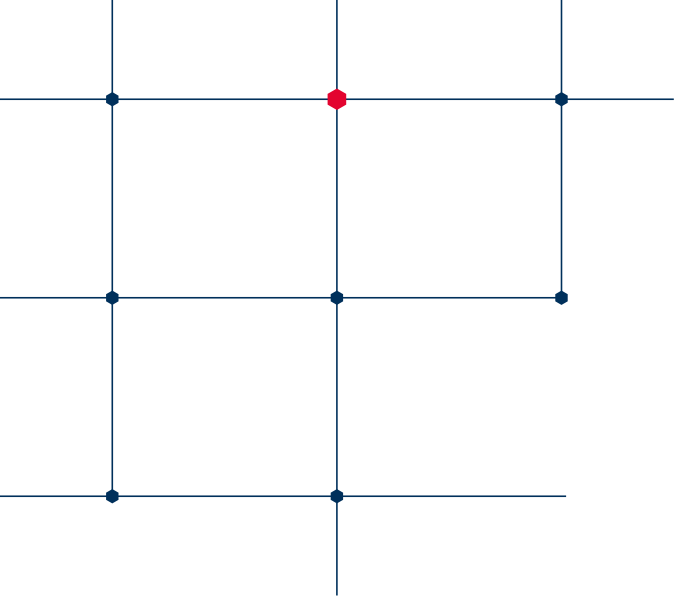
Foto: Erik Jansen Fotografie

Adviezen

De Kiesraad bracht in 2025 de volgende adviezen uit:

- Advies tweede wijziging experimentenregeling nieuwe stembiljetten
- Advies datum dag van stemming vervroegde Tweede Kamerverkiezing
- Advies wetsvoorstel stroomlijning verkiezingsproces
- Advies Sneller naar de stembus bij tussentijdse verkiezingen – advies over kansen en keuzes om te investeren in tijdige gereedheid

Ook heeft de Kiesraad geparticipeerd in de evaluatie van de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV), die is uitgevoerd door het ministerie van BZK.



Uitgelicht: Advies Sneller naar de stembus bij tussentijdse verkiezingen

In het advies 'Sneller naar de stembus bij tussentijdse verkiezingen' reageert de Kiesraad op de vraag van de Tweede Kamer welke mogelijkheden er zijn om tussentijdse verkiezingen eerder te laten plaatsvinden. De Kiesraad stelt in het advies dat het daarvoor nodig is om keuzes te maken en te investeren in permanente gereedheid. De Kiesraad adviseert om de grondwettelijke termijn van 3 maanden tot de eerste samenkomst van de Tweede Kamer als uitgangspunt te nemen. Dit betekent dat de totale voorbereidingsperiode moet worden verkort van ruim 150 dagen tot 90 dagen. In 2026 onderzoekt de Kiesraad in een tweede advies de uitvoeringsconsequenties.

Uitbreiding adviestaak

Met inwerkingtreding van de Wkuv per 1 januari 2026, is de wettelijke adviestaak van de Kiesraad uitgebreid. De Kiesraad heeft nu de bevoegdheid om de regering en de Staten-Generaal te adviseren over aangelegenheden die de verkiezingen betreffen. Dit is dus niet meer beperkt tot advies over de uitvoeringstechniek.

Communicatie

Rondom de Tweede Kamerverkiezing is veel woordvoering gedaan. De Kiesraad heeft in de media uitleg gegeven over de verschillende fases van het verkiezingsproces (registratie, kandidaatstelling en uitslagvaststelling).

De website www.kiesraad.nl had in 2025 2.209.508 bezoekers. Op LinkedIn had de Kiesraad op 31 december 2025 2.570 volgers.

Samenwerkingen en internationale contacten

De Kiesraad onderhoudt een nationaal en internationaal netwerk. Dit netwerk stelt de Kiesraad in staat om zijn taken uit te oefenen in samenwerking met alle betrokken organisaties in het verkiezingsproces en het biedt de mogelijkheid kennis uit te wisselen.

Nationaal

In het kader van zijn werkzaamheden op het gebied van verkiezingen, heeft de Kiesraad regelmatig contact met verschillende organisaties en instellingen op nationaal niveau.

Enkele van onze belangrijke stakeholders zijn:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Voor het overleg met het ministerie van BZK en de overige ketenpartners bestaat een overleg-structuur op operationeel, strategisch en bestuurlijk niveau. Ook in 2025 vond regelmatig overleg plaats met bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordigers van het ministerie van BZK, over zowel beleids-, wetgevings- als beheerszaken.

Eerste en Tweede Kamer

Met de griffies van de Eerste en Tweede Kamer was contact over de benoemingen voor de nieuwe leden die in het kader van ontstane (tijdelijke) vacatures moeten plaatsvinden. Daarnaast was er contact met de griffie van de Tweede Kamer over het verloop van de Tweede Kamerverkiezing en de organisatie van de openbare zittingen van de Kiesraad.

VNG, NVVB en gemeenten

Structureel vond overleg plaats met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB). We sluiten aan bij de Commissie Verkiezingen van de NVVB, het operationeel ketenoverleg, het ketenberaad en het bestuurlijk overleg. Het ministerie van BZK heeft in 2025 besloten het operationeel ketenoverleg en het ketenberaad samen te voegen. Daarnaast heeft de Kiesraad

bilateraal ambtelijk overleg met zowel de VNG als de NVVB. Medewerkers van VNG, NVVB en Unie van Waterschappen nemen daarnaast incidenteel deel aan inhoudelijke consultaties over diverse onderwerpen (zoals telmethoden en aantal stemlokalen per gemeente), meestal naast medewerkers van verschillende gemeenten.

Kennisinstellingen

De Kiesraad deelt graag zijn kennis over verkiezingen en het verkiezingsproces, en gaat verbindingen aan met kennisinstellingen. Specifiek hebben in 2025 kennismakingsgesprekken plaatsgevonden met de vakgroepen politicologie aan de universiteiten in Nederland. Uitwisseling vindt plaats op onderzoeks- en onderwijsthema's en/of stages.

Actieplan toegankelijkheid

In mei is het nieuwe Actieplan toegankelijkheid gepresenteerd. De acties in het plan hebben betrekking op toegankelijke informatie over verkiezingen, toegankelijke stemlokalen, toegankelijk stemmen en op toegankelijke bijeenkomsten en informatie van politieke partijen. Het is een meerjarig plan dat de periode 2025 tot en met 2029 bestrijkt. Het actieplan is opgesteld in samenspraak met belangenorganisaties en ervaringsdeskundigen door het ministerie van BZK, de Kiesraad, de VNG en de NVVB.

Symposium

In januari 2025 heeft de Kiesraad het symposium 'Over de toekomst van ons kiesstelsel' georganiseerd. Verschillende sprekers namen het publiek mee in de waarden achter kiesstelsels, de geschiedenis van eerdere pogingen tot hervorming en de voor- en nadelen van 3 mogelijke kiesstelsels.

Het publiek bestond uit een brede vertegenwoordiging van alle partijen die zich bezighouden met

verkiezingen. Er waren o.a. afgevaardigden uit de wetenschap (politicologen, juristen en historici), gemeenten (gemeentelijke projectleiders verkiezingen, NVVB en VNG), het ministerie van BZK, de Raad van State, de Raad voor Openbaar Bestuur, het Sociaal Cultureel Planbureau, de Tweede Kamer, wetenschappelijke bureaus van politieke partijen en journalisten.

In samenwerking met de sprekers van het symposium en het Montesquieu Instituut maakten we de [Policy Paper 'Overwegingen voor een nieuw kiesstelsel'](#). Hiermee zijn de interessante inzichten uit het symposium beschikbaar voor een breder publiek.



Foto: Bart van Vliet

Internationaal

De Kiesraad onderhoudt contact met verschillende internationale organisaties en verkiezingsorganisaties in andere landen en legt werkbezoeken af.

Uitwisselingen

Vanuit de Kiesraad hebben we deelgenomen aan de '20th European Conference of Electoral Management Bodies' in Vilnius (van de Venice Commission). Centraal stonden de principes voor tijdige aanpassing van kieswettelijke regels. Daarnaast namen we deel aan de ['The Stockholm Conference on Electoral Integrity'](#) in verband met het 35-jarig bestaan van International Idea.

In 2025 ontving de Kiesraad een delegatie uit Oekraïne (waaronder leden van de Oekraïense Kiesraad), een delegatie uit de Indiase deelstaat Haryana (namens de Election Commission of India) en deelnemers aan de trainingen van het MATRA-programma. Met onze buitenlandse vakgenoten hebben wij kennis en ervaringen uitgewisseld. De Kiesraad neemt deel aan het Europees Verkiezingsnetwerk.

Werkbezoeken

In 2025 hebben medewerkers van de Kiesraad een werkbezoek gebracht aan vakgenoten in Vlaanderen en Duitsland.



Foto: Kiesraad

Interview: verkiezingsvrijwilliger Lettie (Den Haag)

Tot zo'n 13 jaar geleden werkte ik bij gemeente Katwijk en was ik in die hoedanigheid betrokken bij de verkiezingen. Toen ik met een andere baan begon, merkte ik dat ik die betrokkenheid miste. Het was zo raar om op een dag van stemming alleen maar even te gaan stemmen! De eerstvolgende verkiezingsdag heb ik me dan ook direct aangemeld als vrijwilliger. De eerste jaren ben ik actief geweest als stembureau lid en teller. Toen ik werd gevraagd als vicevoorzitter van een stembureau, heb ik die rol ook met beide handen beetgepakt. Er zijn in Den Haag altijd veel mensen die als vrijwilliger aan de slag willen. Het is echt alsof je tickets voor een heel populair concert probeert te bemachtigen. Heel erg mooi om te zien. Ik vraag me af of dat overal zo is, of dat dat bijzonder is in Den Haag omdat hier veel rijksambtenaren wonen.

Hands-on betrokken

Het is heel leuk om zo hands-on betrokken te zijn bij het democratisch recht. Ik heb eigenlijk ook geen vervelende dingen meegemaakt. Natuurlijk zijn mensen wel eens verbolgen over dat iets niet kan of mag, maar je probeert te helpen waar je kan en dat wordt dan gewaardeerd. Mocht iemand een volmachtstempel willen uitbrengen, maar geen kopie van het identiteitsbewijs bij zich hebben bijvoorbeeld; dan



geef ik aan dat ze de persoon in kwestie kunnen vragen om een foto van het ID-bewijs te sturen, zodat ze die via hun telefoon kunnen laten zien. Dat meedenken wordt gewaardeerd.

Het is heel leuk om te zien dat je elk jaar dezelfde mensen terugziet in het stembureau. Ik ben de afgelopen jaren aanwezig in het Kunstmuseum in Den Haag, en daar komt altijd een heel goed gestylede man binnen met mooie hoed die zingend zijn stem uitbrengt. Daar kan ik van genieten. En nieuwe stemmers, daar word ik ook blij van. Of ze nou net 18 geworden zijn of nieuwe Nederlander zijn; ik geef ze graag extra uitleg over wat we doen en wat er gebeurt.

Belgische pers

In het stembureau waar ik vicevoorzitter ben, is mijn man voorzitter. Het is ons nu al twee keer gebeurd dat er Belgische pers rondliep op ons stembureau en ons wilde interviewen. We zijn beroemd! We controleren dan natuurlijk altijd of de aanwezige kiezers wel of niet in beeld willen komen. Een mevrouw wilde zo graag in beeld dat ze extra lang bleef wachten op locatie zodat ze haar stem op beeld uit kon brengen. Ook dat was een heel leuke ervaring.

Veel verschillende ervaringen

Ik heb dus gewerkt bij de gemeente. Ik heb ervaring op het stembureau zowel als lid als als vicevoorzitter. In 2025 heb ik ook bij het centraal stembureau bij de Kiesraad geholpen als vrijwilliger, waar ik processen-verbaal heb gecontroleerd en data heb ingevoerd in OSV (Ondersteunende Software Verkiezingen). Voor mijn gevoel heb ik nu ervaring met alle kanten van de verkiezingsdag. Ik ben nog wel benieuwd hoe het gaat met het nieuwe stembiljet en op stembureaus in heel andere wijken. Er is nog genoeg te ervaren. Ik kijk ernaar uit.

Rechtszaken, klachten en Woo-verzoeken

Beroepszaken

Partijen en kiezers konden bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State in beroep gaan tegen zowel registratiebesluiten als het besluit over de vaststelling van de kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezing van 29 oktober 2025 door de Kiesraad. Verschillende partijen en kiezers hebben dat gedaan. Al deze 10 beroepen zijn ongegrond of niet ontvankelijk verklaard.

Daarnaast was de Kiesraad als extern deskundige betrokken bij 4 andere beroepszaken. Hierbij verstrekke de Kiesraad inlichtingen op verzoek van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Klachten

In 2025 is 1 klacht ingediend bij de Kiesraad. Deze is volgens de klachtenprocedure afgehandeld.

Afwikkeling ontbinding contract leverancier verkiezingssoftware

De Kiesraad heeft in april 2023 besloten om het contract met de leverancier van het digitaal hulpmiddel verkiezingen (DHV) te ontbinden. In 2025 vond de rechtszaak plaats omtrent de afhandeling van dit contract. Op 10 september 2025 heeft de rechtbank uitspraak gedaan. De rechter oordeelde dat de Kiesraad het contract

rechtmatig heeft ontbonden. De leverancier moet het vooruitbetaalde voorschot ad € 6,3 mln. terugbetalen.

Woo-verzoeken

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over wat de overheid doet. De Woo is ook van toepassing op de Kiesraad.

In 2025 ontving de Kiesraad 8 Woo-verzoeken. De Kiesraad heeft 1 verzoek buiten behandeling gesteld, omdat het verzoek niet specifiek genoeg was. In 2 gevallen zijn de verzoeken afgehandeld als informatieverzoek en zijn de betreffende verzoekers gewezen op de vindplaatsen van de gevraagde informatie op de website van de Kiesraad. Voor 3 verzoeken wordt de behandeling in 2026 afgerond. Voor 2 verzoeken heeft de Kiesraad naar aanleiding van deze verzoeken de gevraagde informatie, voor zover dat nog niet het geval was, (gedeeltelijk) openbaar gemaakt.

Financiën

De begroting van de Kiesraad is ondergebracht in Hoofdstuk IIB van de Rijksbegroting: Overige Hoge Colleges van Staat en kabinetten van de Gouverneurs, onder beleidsartikel 9 ‘Kiesraad’.

De Kiesraad voert zelf het beheer over zijn begroting. De minister van BZK is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en voor de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. Over de inhoud van dit beheer bestaan afspraken (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de Colleges, waarin recht wordt gedaan aan hun staatsrechtelijke positie.

Besteedbaar budget

De vastgestelde begroting van de Kiesraad bedroeg in 2025 € 10.1 mln.

Het totale budget voor de Kiesraad in 2025 bedroeg € 12.6 mln. Van dit totale budget is € 11.6 mln. uitgegeven.

Hieraan werd bij de eerste suppletoire begroting € 0.5 mln. toegevoegd door o.a. de loon prijs-bijstelling en de eindejaarsmarge. Daarnaast werd in totaal € 2 mln. toegevoegd aan de begroting. Deze gelden zijn overgeboekt vanaf de begroting van het ministerie van BZK voor personele ondersteuning van de transitie van de Kiesraad naar verkiezingsautoriteit.

Leden Kiesraad

- Drs. W.J. (Wim) Kuijken, voorzitter
- H.E. (Hestia) Reukema-Gevers, vicevoorzitter
- Prof. dr. ir. H.J. (Herbert) Bos
- Mr. L.J. (Laetitia) Griffith, tot 1 december 2025
- Prof. dr. C. (Carolien) van Ham
- Prof. dr. J.J.M. (Joop) van Holsteijn
- Drs. J.M.A. (Hanny) Kemna
- Mr. E.F. (Flora) Lagerwerf-Vergunst, vanaf 1 januari 2026

Vergoeding voorzitter en leden Kiesraad

De Kiesraadleden ontvingen in 2025 een financiële vergoeding voor hun werkzaamheden op basis van de 'Regeling vergoeding leden Kiesraad'.

De voorzitter ontving per maand een vergoeding gebaseerd op 0,34 fte in schaal 18 van de CAO Rijk. De leden van de Kiesraad ontvingen

per maand een vergoeding gebaseerd op 0,17 fte in schaal 18 van de CAO Rijk en een reiskostenvergoeding.

Als gevolg van de Wet normering topinkomens (WNT) geldt voor de voorzitter, de leden en de directie van de Kiesraad de rapportageplicht WNT.



Foto: Bart van Vliet

Kiesraad

www.kiesraad.nl

maart 2026